

MŰHELY

A HAZAFIAS NÉPFRONT HELYI SZERVEZETEINEK BEKAPCSOLÁSA A FÖLD- RAJZI NEVEK HIVATALOS MEGÁLLAPÍTÁSÁBA

Ahhoz, hogy a hazánk területéről készülő térképek a lehetőségekhez képest a legmegfelelőbbben tükrözzék az ábrázolt földfelszín valóságos viszonyait, nem csupán műszaki, mérnöki feladatokat kell elvégezni, hanem olyan eljárások és módszerek alkalmazására is szükség van, melyek segítségével a térképekre egy meghatározott közösségben ismert, használt, és egyúttal /lehetőleg/ hivatalos elnevezések kerüljenek.

Ez a feladat látszólag egyszerű, valójában mégis sokkal nehezebb megnyugtató eredményre jutni, mint a térkép többi elemei vonatkozásában. A lakosság földrajzinév-ismerete ugyanis még a kisebb közösségekben is ingadozik, sőt, korosztályoktól függően egy családban is eltérhet. Bonyolítja a helyzetet az is, hogy a névvel jelölt egyes földfelszíni részletek kiterjedése pontosan nem állapítható meg, helyenként a korábbi jogi és a mai tényleges állapot eltérései, összevonások és szétválasztások zavarják a névhasználatot. Nem hagyhatók figyelmen kívül olyan körülmények sem, melyek a helyi használattól függetlenek: a földrajzi nevek ismert teljes mennyiségéből való szükségszerű válogatás szempontjai /pl. a történeti hagyományokat őrző nevek elsőbbsége/ a nem magyar

nevek kérdése, a nyelvjárási alakváltozatok kezelésének /egyeségesen szinte megoldhatatlan/ módozatai, az erdőterületekhez, a turistasághoz kapcsolódó sajátos körülmények figyelembevétele stb.

Nehezíti a helyzetet a nevekkel szemben helyenként tapasztalható ellenállás. Az alábbiakban még részletezett körülmények folytán egyesek nem ismernek el más hivatalos neveket, mint államigazgatási és utcaneveket.

A földrajzi nevek térképi alkalmazását a közösségi névhasználat figyelembevétele, a stabilitás, a lehetőségek határain belüli egyöntetűség, a köznyelvi követelmények érvényesítése érdekében hivatalos névadással szokták összekapcsolni. Hazánkban elsősorban a kataszteri térképek /mai szakkifejezéssel: földmérési alaptérképek/ múlt század végi és későbbi munkálatai során végeztek ilyen hivatalos névadást /dűlőnevek megállapítása/. Ez a szokás azonban a tagosítások előrehaladásával fokozatosan megváltozott, a jogi állapotot tükröző nevek és a tényleges térképi ábrázolás egyre távolabb kerültek egymástól. Csupán a mezőgazdasági művelésen kívül eső, elsősorban domborzati részletek, patakok nevei szenvedtek kevesebbet.

A mai körülmények között a térképre kerülő neveket illetően minimális vagy semmilyen központi utasítás alapján a térképezést végző alapkézettsége, lelkiismerete és egyéni adottságai szerint rendkívül vegyes, szakszerűnek egyáltalán nem nevezhető eljárások vannak használatban. Ezért került sor 1976--1980 között egy olyan országos munkálatra, melynek során egységes szempontok alapján, de e r ő s m e n n y i - s é g i k o r l á t o z á s s a l megyei földrajzinév-tárakat állítottunk össze. A földrajzinév-tári kötetek lényegében egy a korábbi térképek és egyéb források alapján végzett hivatalos névadás eredményét tükrözik. Az eredetileg csak térképi használatra szánt névjegyzékből széles körű kereskedelmi forgalomba került kiadványsorozat lett, elsősorban azért, hogy a használati korlátozás folytán hozzá nem férhető név-

anyagot minél többen megismerjék. A megyei kötetek viszonylag nagy visszhangot váltottak ki, és nem véletlen, hogy a kötetekkel kapcsolatos bírálatok egy része a Hazafias Népfront valamelyik összejövételén vagy folyóiratában látott napvilágot.

Annak ellenére, hogy a megyei kötetekben feldolgozott, valamivel több mint 60 000 név közzétételének számos jótékony hatása is volt /többek között a hatásukra sok helyen bekövetkezett feleszmélés/, mi magunk sem tartjuk végleges és változtathatatlan megoldásnak. A MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal mint a térképészeti ágazatért felelős hatóság olyan hivatalos névadási eljárások alkalmazására törekszik, melyek az eddigieknél megfelelőbben, mennyiségben és minőségben egyaránt kielégítő földrajzi nevek megállapítására vezetnek. Ezért fordulunk a Hazafias Népfront Országos Honismereti Munkabizottsága Anyanyelvi-Néprajzi Munkabizottságához, és a következő kérdésekben kérjük állásfoglalásukat:

1. A térképészeti célokra a helyi tanácsok keretében végzett névadási eljárásokba a jövőben be kívánjuk vonni a HNF helyi szervezeteit.

2. A hivatalos névadást a folyamatban levő térképezési munkálatokat felölelő mintegy 100--120 helységben a térképezés évét megelőző egy vagy két évben kellene elvégezni.

3. A térképezést végző intézmény kérésére az adott terület valamennyi helységében a HNF helyi szervezete adatközlő csoportot hoz létre, mely az utcaneveket kivéve /de a helyi tanács kérésére esetleg még utcanevekben is/ a település teljes bel- és külterületére a helyi tanács vb. számára elnevezési javaslatot tesz.

4. A térképezést végző intézmény /vagy az illetékes földhivatal/ olyan térképanyagot bocsát az adatközlő csoport rendelkezésére, amely a község vagy város területét elegendő részletességgel a tényleges állapotnak megfelelően tartalmazza.

5. A térképezést végző intézmény /vagy az illetékes földhivatal/ képviselője segíti az adatközlő csoportot a javaslatok térképi feltüntetésében.

6. Az adatközlő csoport gondoskodik valamennyi helyi érdekek érvényesítéséről, szempontokat ad szükséges válogatásokhoz, biztosítja a jelentős hagyományt őrző nevek elsőbbségét, egyúttal figyelembe veszi azokat a nyelvi-nyelvhelyességi követelményeket is, melyek a helyi használattal szemben érvényesíthetők.

7. Az adatközlő csoport tevékenységét anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzi.

FÖLDI ERVIN

A „BEVEZETÉS A SZEMÉLYNEVEK VIZSGÁLATÁBA” CÍMŰ SPECIÁLIS KOLLÉGIUM PROGRAMJA ÉS TAPASZTALATAI AZ ELTE BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KARÁN²⁸

Az 1975--76. tanévtől rendszeresen meghirdetett speciális kollégium programjával és tapasztalataival azért állok elő, hogy egyrészt fölvezoljam az ott folyó munkát, másrészt meg hogy a névtudomány itt megjelent avatott művelőitől a további oktató munkánkhoz újabb szempontokat kapjak. Őszintén sajnálom, hogy egyéb elfoglaltságuk miatt azon fiatal, pályakezdő kutatók és tanárok közül -- akik mint egyetemi hallgatók rendszeresen részt vettek ezeken a foglalkozásokon: Juhász Dezső, R. Nagy Éva, Kóródi Zsófia stb. -- csak Vitányi Borbála tudott megjelenni, mert már bizonyos idő eltelte után föltehetően másképp látják és értékelik az ott hallottakat, mint annak idején.

1. Akár a személynevekkel, akár a földrajzi nevekkel foglalkoztunk, első dolgunk az volt, hogy BÁRCZI GÉZA mindmáig nélkülözhetetlen egyetemi tankönyvére "A magyar szókincs eredeté"-re /Bp., 1958.²/ alapozva bizonyos általános nyelvészeti, közelebbről általános névtani kérdéseket fölvevünk, első-sorban persze azt, hogy mi a tulajdonnév. Előrebocsátom, hogy

---

²⁸ Elhangzott 1981-ben a nyíregyházi névtani tanácskozáson.